Príbeh inkvizície (Tajomstvá inkvizície) :)

Vznik inkvizície

Slovo inkvizícia má pôvod v latinskom inquistio - vyhľadávanie. Bola to špeciálna súdna a vyšetrovacia inštitúcia katolíckej cirkvi, ktorá mala slúžiť ako nástroj boja proti kacírstvu. Slovo kacír má pôvod v názve sekty „katharov“, čistých. Tvorcom jej učenia bol macedónsky kňaz Bogomil. Všetko čo je hmotné, je zlé. Aby sa veriaci očistili, musia žiť asketickým spôsobom života. Katarom sa zakazoval pohlavný styk, jedenie mäsa a tiež vlastníctvo akýchkoľvek hmotných predmetov. Táto sekta sa rozšírila najprv v južnom Francúzsku, v okolí mesta Albi, a preto ju aj niekedy nazývali „albigénsky“. Keď táto sekta prerástla do silného hnutia, ktoré sa rozšírilo do viacerých západoeurópskych krajín, cisár Friedrich I. Barbarossa a pápež Lucius III. na Veronskom koncile presadili dekrét, ktorý nariadil biskupom, aby menovali inkvizítorov.

Pápež Inocenc III. vyzval v roku 1209 ku križiackej výprave proti albigénskym v južnom Francúzsku. Vyvražďovanie mnohých miest a dedín trvalo dvadsať rokov. Ale inkvizícia musela pôsobiť ešte v tomto regióne dlhý čas, než bolo toto hnutie úplne vykorenené. Prospech z tohto víťazstva mal predovšetkým francúzsky monarcha a šľachta, pretože sa upevnilo ich postavenie.

Za Inocenca III. sa tiež príslušne pozmenilo cirkevné právo. Inkvizičný proces sa konal bez advokátov, obvinený sa nesmel dozvedieť mená tých, čo ho udali inkvizícii. Po ukončení procesu bol obvinený formálne vydaný svetskej moci na potrestanie. Toto vydanie sprevádzala formálna a pokrytecká žiadosť, aby svetské „rameno spravodlivosti“ malo s obvineným súcit a ušetrilo jeho život. Ak svetskí činitelia váhali s vykonaním rozsudku, riskovali, že budú tiež obvinení z kacírstva. V roku 1254 pápež Inocenc IV. vyslovene povolil inkvizítorom, aby mučili obvinených.

Upálenie mnícha Savonarolu (1452-1498) roku 1498

Inkvizícia v Španielsku

S výnimkou malých na území na severe sa okolo roku 711 podarilo Arabom dobyť Pyrenejský polostrov. O niekoľko rokov sa začala tzv. reconquista - boj kresťanov za ovládnutie polostrova. Toto obdobie krvavých bojov sa zakončilo v roku 1492. Vtedy víťazi dali moslimom a židom žijúcim na dobytých územiach na výber. Buď príjmu kresťanstvo alebo musia opustiť krajinu. Väčšina židov sa rozptýlila v európskych krajinách, ktoré boli ochotné im poskytnúť útočisko, väčšina moslimov odišla do severnej Afriky.

Tí, čo chcú ospravedlňovať neskoršiu činnosť španielskej inkvizície, zdôrazňujú že židia a muslimovia, ktorí prijali kresťanstvo, to často urobili iba zdanlivo a skryto dokonca vykonávali obrady svojho pôvodného náboženstva. Lenže oni predsa kresťanstvo neprijali dobrovoľne. Boli k tomu donútení.

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

Španielska inkvizícia vytvorila mohutný donášačský systém. Udavači sledovali, či podozriví jedia bravčové mäso, či nepracujú v piatok (moslimský deň pokoja) alebo v sobotu, či sa nesprávajú iným „pochybným“ spôsobom. Už sme spomínali, že inkvizičné súdy nedodržiavali pravidlá súdneho procesu. Inkvizičné súdy mali celú škálu trestov, od povinného nosenia potupného znamenia, telesných trestov, väzenia, až po upálenie.

Dodnes sa vedú spory, koľko bolo obetí inkvizície. Jej obhajcovia tvrdia, že tí, čo kritizujú jej činnosť, zveličujú počet obetí. Lenže, nejde ani o to, koľko bolo obetí, ale že niečo také sa mohlo stať.

Po reconquiste bezprostredne nasledovala conquista. V roku 1492 bol objavený nový svetadiel – Amerika. Španieli na dobytých územiach nútili Indiánov, aby prijali kresťanstvo. Títo to tiež často urobili iba naoko a tajne vykonávali obrady svojich pôvodných náboženstiev. Veď aj dnes, ak by sa európsky katolík oboznámil s náboženskými predstavami Indiánov, ťažko by ich považoval súvercov. Zakrátko na americké územia po dobyvateľoch prichádzali inkvizítori.

Potlačenie bývalých židov a moslimov bolo nakoniec úspešné. Pre inkvizítorov sa otvorilo nové pole pôsobnosti. Aj do Španielska prenikali názory reformátorov Luthera a Kalvína a neskôr názory osvietencov. Posledný kacír bol vo Valencii upálený v roku 1826.

Protireformácia

Činnosť inkvizície obnovil v roku 1542 pápež Pavol III. Jej činnosť zostrila za Pavla IV. V tomto sa obeťami inkvizície stali dokonca aj kardináli Sadoleto, Pole a Morone. Väznení, mučení a odsudzovaní na galeje boli nielen prívrženci reformačných myšlienok, ale aj tí, čo sa s nimi stýkali, a poznatok, že týchto ľudí, čo majú kacírske názory, neudali inkvizícii. Na území Talianska sa podarilo snahy o vytvorenie evanjelických cirkví potlačiť, výnimkou je iba niekoľko údolí v Alpách, kde sa dodnes udržala valdénska cirkev. Pod nadvládou Španielov bola v Taliansku Kalábria a v západnej Európe Nizozemsko. V Nizozemsku to bola aj činnosť inkvizície, ktorá zapríčinila rozsiahle povstanie. Spod španielskej nadvlády sa podarilo vymaniť iba severu Holandska. Belgicko stihol iný osud.

Hoci evanjelici nevytvorili podobnú inštitúciu ako inkvizícia, tiež prenasledovali inakšie zmýšľajúcich. V Nemecku to boli novokrstenci, ktorých rovnako prenasledovali katolíci aj prívrženci Martina Luthera. Tvrdí sa, že luteráni boli pri ich prenasledovaní ešte krutejší než katolíci. Podobne Kalvín zasa nechal v Ženeve upáliť Miguela Serveta, ktorý popieral existenciu Trojice a tvrdil a že Ježiš Kristus nebol bohočlovek, ale človek ako iní ľudia.

Hon na čarodejnice

Prenasledovanie ľudí, ktorí vraj upísali svoju dušu diablovi a ten ich zato obdaril čarodejníckou mocou, je jednou z najtemnejších kapitol európskych dejín. Navyše sa udialo v období, ktoré patrí skôr k novoveku než stredoveku.

V roku 1484 vydal pápež Inocenc VIII. bulu odcudzujúcu čarodejníctvo a v roku 1487 dominikáni Institoris a Sprenger vydali zlopovestnú knihu *Kladivo na čarodejnice*. V skutočnosti ide vlastne o návod, ako možno krutým mučením donútiť kohokoľvek, aby sa priznal k ľubovoľným absurdnostiam.

Čarodejnice boli rovnako kruto prenasledované tak v katolíckych, ako aj v protestantských krajinách. Dokonca aj reformátori Luther a Kalvín verili v existenciu čarodejníc a súhlasili aj s tým, že ich treba prenasledovať.

Nemožno ale poprieť, že existovali ľudoví liečitelia, ktorí poznali nielen byliny na liečenie chorôb. Bylinkári poznali aj prostriedky na vyhnanie plodu alebo vyvolanie impotencie. Povestná „bosorácka masť“ obsahovala halucinogénne látky.

Pred obvinením z čarodejníctva nechránil žiaden vek, ani stav. Obviniť zo „zmluvy s diablom“ mohli rovnako tých, čo popierali jeho všemocnosť a neverili, že existujú čarodejnice, ako aj tých, čo boli napríklad prehnane pobožní a príliš často chodili do kostola. Upálení za čarodejníctvo nezriedka boli aj kňazi, či mnísi a mníšky.

Čarodejnícke procesy vrcholili v rokoch 1590-1630. Ustupovať začali až v 18. storočí.

Na našom území s nimi definitívne skoncovala až osvietenská panovníčka Mária Terézia, ktorá vieru v čarodejnice považovala za „ignoranstvo“.

Medzi prvých odporcov čarodejníckych procesov patrili dolnorínsky lekár Johannes Weyer a jezuita Friedrich von Spee, ktorí v roku 1630 napísal knihu *Cautio criminalis* (*Ostražitosť pri kriminálnych procesoch*). Von Spee sa za svoj názor sám skoro dostal na hranicu.

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

Od činnosti inkvizície sa jednoznačne dištancoval až pápež Ján Pavol II.

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania